

บทที่ ๑

ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหา เรื่องความหลุดพ้นหรือโมกษะ เป็นปัญหาสำคัญของปรัชญาอินเดีย ผู้ที่พิจารณาปรัชญาอินเดียอย่างผิวเผินมักจะโจมตีว่า เป็นปรัชญาทุณิยม (Pessimism) คือมองโลกในแง่ร้าย ทั้งนี้เพราะปรัชญาอินเดียทุกระบบต่างพิจารณาธรรมชาติของมนุษย์ว่าเป็นทุกข์โดยสภาพ ฉะนั้นหากมองปรัชญาอินเดียไม่ตลอดสายแล้วก็อาจจะเห็นคล้อยตามคำกล่าวนี้ว่าเป็นจริง แต่ถ้าจะพิจารณากันให้ลึกซึ้งและโดยทั้งหมดก็จะเห็นว่าหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เปรียบเหมือนการศึกษาค้นคว้าทางการแพทย์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ เราจะเห็นว่ามีการเริ่มต้นด้วยการยอมรับความจริง ในทำนองทุณิยมเหมือนกัน แต่การพิจารณาในแง่นี้ย่อมทำให้เกิดความระมัดระวังและพยายามหาทางแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ลักษณะของปรัชญาอินเดียก็มีลักษณะเช่นนี้ โดยเบื้องต้นเราอาจจะยอมรับว่าเป็นทุณิยมจริง แต่ในเบื้องปลายของปรัชญาอินเดียได้เสนอทางออกหรือการแก้ไขไว้ให้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาอินเดียจบลงด้วยสุนิยม (optimism) เพราะว่าทุกระบบของปรัชญาอินเดียจะจบลงด้วยความหวัง มิใช่ความสิ้นหวังโดยสิ้นเชิง นั่นก็คือทุกระบบของปรัชญาอินเดียมีความสุขเป็นจุดหมายปลายทาง

ด้วยเหตุนี้ ปัญหา เรื่องความหลุดพ้นหรือโมกษะจึงเป็นปัญหาสำคัญ เพราะว่าปรัชญาอินเดียทั้งหมดแม้จะมีระบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ล้วนแต่กล่าวถึงโมกษะว่าเป็นจุดหมายปลายทางเหมือนกัน ทรรศนะเกี่ยวกับโมกษะนี้จึงเป็นการเพิ่มความสมบูรณ์ในด้านเนื้อหาให้แก่ปรัชญาอินเดียอย่างแท้จริง ทรรศนะเรื่องความหลุดพ้นจัดเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของปรัชญาอินเดีย ซึ่งน่าศึกษาและวิเคราะห์ดูว่า ความหลุดพ้นในแต่ละระบบนั้นมีลักษณะอย่างไร และมีวิธีการเพื่อบรรลุถึงจุดหมายดังกล่าวแตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ซึ่งการศึกษาและวิจัยเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ให้เข้าใจถึงเนื้อหาเรื่องความหลุดพ้นของระบบต่าง ๆ ในปรัชญาอินเดียได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

ประการแรก เพื่อให้ได้ทราบอย่างแน่ชัดว่าโมกษะหรือความหลุดพ้นตามทรรศนะแห่งปรัชญาระบบต่าง ๆ ของอินเดียนั้นมีสภาพหรือธรรมชาติเป็นอย่างไร

ประการที่สอง เพื่อจะได้ทราบว่าโมกษะของระบบนั้น ๆ เหมือนกัน หรือแตกต่างกันในสาระสำคัญอะไรบ้าง ตลอดจนวิธีการที่เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อ เข้าสู่โมกษะหรือความหลุดพ้นตามทรรศนะนั้น ๆ แตกต่างกันอย่างใดหรือไม่

แต่เนื่องจากปรัชญาอินเดียมีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงจำกัดขอบข่ายของการวิจัย เฉพาะระบบที่สำคัญ คือ ปรัชญาพระเวท อุปนิษัท ภควัทคีตา รวมทั้งปรัชญาในสายอัสติกะหรือระบบทั้งหกที่รับรองความถูกต้องของคัมภีร์พระเวท และปรัชญาในสายนาสติกะ ๓ ระบบ คือ ปรัชญาจรวาก ปรัชญาเซน และพุทธปรัชญา ซึ่งไม่รับรองความถูกต้องของคัมภีร์พระเวท ในการวิจัยเรื่องความหลุดพ้นตามทรรศนะของปรัชญาระบบต่าง ๆ ของอินเดียดังกล่าว เห็นว่าพอเพียงที่จะทำให้ได้ความรู้และความเข้าใจในปัญหาเรื่องนี้ของปรัชญาอินเดียอย่างถูกต้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้

ประการแรก จะทำให้ทราบชัดเกี่ยวกับแนวความคิดว่าด้วยความหลุดพ้น และวิธีปฏิบัติ เพื่อ เข้าสู่ความหลุดพ้นของปรัชญาอินเดียในแต่ละระบบ

ประการที่สอง จะทำให้ทราบความแตกต่างและสาเหตุของความแตกต่างเกี่ยวกับความหลุดพ้นของระบบนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร

ประการที่สาม เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการจะศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปรัชญาอินเดียและปรัชญาตะวันตกในปัญหาเดียวกันต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความหลุดพ้นนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสารและตำราโดยอาศัยงานเขียนของนักปราชญ์ชาวอินเดีย และชาวตะวันตกบางท่าน ซึ่งเป็นที่รับรองกันในวงการศึกษากว้างไปเป็นหลัก ไม่ได้เป็นการวิจัยเรื่องความหลุดพ้นในเชิงปฏิบัติ ฉะนั้นวิธีปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นที่นำมากล่าวไว้ด้วยในงานวิจัยเรื่องนี้ จึงเป็นเพียงข้อมูลตามที่ปรากฏอยู่ในแนวความคิดของระบบนั้น ๆ ในงานเขียนของนักปราชญ์นั้น ๆ ดังที่ปรากฏรายชื่ออยู่ในบรรณานุกรม ข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้นำมาตีความจัดลำดับและเรียบเรียงตามขอบข่ายที่ได้กำหนดไว้สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย